

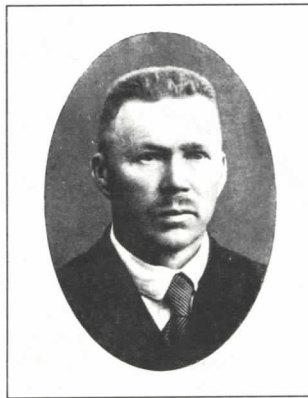
Taina Suoninen:

Wienan Karjalaisten Liiton koulutoiminta vuosina 1906-07

Venäjän jouduttua tappiolle Japanin sodassa kumouksellinen liike kasvoi ja tsaari oli pakotettu antamaan lokakuun 17. päivänä 1905 (v.l.) manifestin, joka teki Venäjästä muodollisesti perustuslaillisen valtion. Muodostettavaan kansanedustuslaitokseen, duumaan ja uuteen perustuslaillis-kansanvaltaiseen puolueeseen (ns. kadetit) kiinnittivät myös Venäjän karjalaiset toivonsa saadaksesen parannuksia oloihinsa. Vuosien 1905-06 vaihteessa pidettiin Wienan-Karjalan kuntain Venäjän valtiovallelle esittämille toivomuksille. Kansansivistyksen kannalta oli tärkein toivomus saada yleisillä varoilla perustetuksi ja ylläpidetyksi ainakin yksi äidinkielen koulu jokaista tuhatta asukasta kohti sekä vapaapaikkoja karjalaisia oppilaita varten opettajaseminaareihin. Lisäksi toivottiin paikallista kansankieltä taitavia kunnallisvirkamiehiä ja pappeja.

Ajatus erityisen yhdistyksen perustamisesta ajamaan Venäjän karjalaisten pyrkimyksiä Suomesta käsin syntyi vuoden 1906 alkupuolella perustuslaillis-kansanvaltaisen puolueen Uhtuan paikallistoimikunnan piirissä, minkä 35 jäsenestä 17 asui Suomessa. Alustavan kirjeenvaihdon jälkeen, joka käytiin Kuusamossa asuvan uhtualaisen kauppias Paavo Afanasjeffin toimesta, kokoontui 25. päivänä huhtikuuta 1906 Vaasaan 20 Suomessa asuvaa Venäjän karjalaista, jotka päättivät perustaa Wienan Karjalaisten Liiton.

Sen väliaikaisen johtokunnan tehtäväksi tuli sääntöehdotuksen laatiminen liittoa varten ja varsinaisen perustavan kokouksen koollekutsuminen. Jo tässä alustavassa kokouksessa käsiteltiin kysymystä, miten kansa Wienan-Karjalassa saataisiin lukutaitoiseksi. Päätettiin perustaa sinne yksityisiä, äidinkielisiä kiertokouluja, jotka katsottiin tehokkaimmaksi keinoksi kohottaa lukutaitoa. Tätä asiaa ajamaan valittiin erityinen koulukomitea, jonka jäsenet, P. Afanasjeff, I. Martinoff ja T. Remsujeff, saivat tehtäväkseen myös laatia luonnoksen Wienan karjalaisten omaa



Paavo Ahava (yllä) ja Timo Manner olivat WKL:n aapisen tekijät.



aapista varten. Sopivien opettajien saamiseksi liiton kouluihin päätettiin opintoavustuksilla tukea rajantakaista syntyperää olevien neitosten ja nuorukaisten opiskelua suomalaisissa opettajainvalmistuslaitoksissa.

Wienan Karjalaisten Liiton varsinaisessa perustavassa kokouksessa Tampereella 3. ja 4. päivinä elokuuta 1906 hyväksytyissä säännöissä katsottiin liiton tehtäväksi Wienan karjalaisten henkisen ja aineellisen tilan parantaminen. Kansansivistyksen kohottamiseksi päätettiin perustaa ja kannattaa suomenkielisiä kierto- ja kansakouluja sekä kansankirjastoja Wienan Karjalaan.

Koulukomitean suunnitelmat

Tampereen kokouksessa esitti Vaasan kokouksessa asetettu koulukomitea suunnitelmansa. Sen mukaan kouluja piti aluksi perustaa korkeintaan viisi, koska pystyvien tilapäisten

opettajain saaminen useampaan kouluun jo samaksi syksyksi oli mahdotonta. Nämä koulut olisi sijoitettava Vuokkiniemen, Uhtuan, Kiestingin, Pistojärven ja Jyskyjärven kuntiin. Opetusvälineitä oli hankittava kuhunkin kouluun 30 oppilasta varten. Opettajien palkoiksi ehdotettiin vähintään 100 ruplaa 9 kuukautta kestävältä opetuskaudelta. Kiertokouluja järjestämään sekä aapista painattamaan ja valvomaan sen jakamista Wienan-Karjalaan ehdotettiin varsinaisen kiertokoulujen johtokunnan valitsemista.

Tämä suunnitelma hyväksyttiin. Kiertokoulujohtokuntaan valittiin jäseniksi kauppiat P. Afanasjeff ja V. Jeremejeff Uhtualta, G. Remsujeff Vuokkiniemeltä, A. Tarasoff Jyskyjärveltä, Ivan Gavriloff ja G. Ivanoff Kiestingistä ja N. Jakoljeff Pistojärveltä. Tälle johtokunnalle esitettiin toivomuksia, että opettajiksi otettaisiin etupäässä vienankarjalaisia nuorukaisia ja neitoseja, tarpeen vaatiessa myös suomenkarjalaisia kiertokouluseminaarin käyneitä henkilöitä; että tämän johtokunnan oli yhdessä liiton johtokunnan kanssa toimitettava ja avustettava vienalaisia nuoria suomalaisiin kiertokoulunopettajainvalmistuslaitoksiin; ja että opettajille maksettava palkka olisi 100-150 ruplaa.

Aapiluonnos, jonka oli laatinut P. Afanasjeff, jätettiin lopullista tarkastusta varten komitealle, jonka muodostivat lyseon lehtori, tohtori O.A. Hainari, yliopiston professori J.J. Mikkola, kouluhallituksen ylitarkastaja Hj. Basilier ja opettaja L.V. Pääkkönen. Aapinen oli tarkoitus saada valmiiksi käytettäväksi jo samana syksynä liiton kouluissa. Sopimus aapisen painattamisesta tehtiin Werner Söderströmin kanssa, joka lupasi käsikirjoituksesta liitolle 500 markkaa ja 500 aapista ilmaiseksi.

Lupa-anomukset sekä alustavat toimenpiteet

Jotta kiertokoulut saataisiin toimintaan Wienan Karjalassa, johtokunnan jäsen P. Afanasjeff teki syyskuussa 1906 matkan Oulankaan, Kiestinkiin,

Uhtualle ja Pistojärvelle. Lupa-anomukset koulujen avaamiseksi näiden kuntien ja Vuokkiniemen puolesta laadittiin ja lähetettiin Afanasjeffin toimesta kansakoulujen tarkastajalle Wienan Kemiin. Samalla matkalla Afanasjeff tiedusteli sopivia opettajia, kouluhuoneistoja ym. Koska aapisia ja muita välttämättömiä opetusvälineitä ei ollut, ei kouluja vielä tällöin voitu avata.

Kun vastausta koululupa-anomukseen ei tullut, lähetti kauppias V. Jeremejeff uuden anomuksen kouluasiassa Uhtuan ja Vuokkiniemen puolesta, joihin ensimmäiset koulut oli aiottu järjestää, marraskuussa 1906, sillä opettajiksi lupautuneet henkilöt eivät olleet halukkaita aloittamaan koulunpitoa ennen asianomaisen luvan saapumista. Opettajiksi olivat lupautuneet W. Dorofejeff ja Julia Lesojeff kiertokouluihin Uhtualle ja sinne aiottuun miesten käsityökouluun puuseppä Aleksanteri Vepsäläinen, Vuokkiniemen kiertokouluihin Nassto Lesojeff ja A. Gavriloff. Näistä eivät J. Lesojeff ja N. Lesojeff toimineet kuitenkaan opettajina liiton kouluissa.

Wienan Karjalaisten Liiton johtokunta päätti kokouksessaan 6. päivänä lokakuuta 1906 perustamisluvan saamiseksi näille kouluille kääntäjä Venäjän kansanvalistusministerin puoleen anomuksella, joka tehtiin niiden kuntien nimissä, joihin kouluja aiottiin sijoittaa. Liitto toimitti anomuspaperi kuntoon ja saatuaan niihin allekirjoitukset Wienan-Karjalasta toimitti ne erityisen lähetystön kautta Pietariin ennen joulua 1906. P. Ahava (entinen Afanasjeff) kävi vielä helmikuun alussa 1907 koululupa-asioissa Pietarissa mutta tuloksetta. Lupa kiertokoulujen avaamiseen ei Wienan Karjalaisten Liitto saanut.

Kiertokoulujohtokunnan kokous

Wienan Karjalaisen Liiton ylläpitämien kiertokoulujen johtokunta päätti kokouksessaan Uhtualla 27. päivänä helmikuuta 1907, että kiertokouluja tulee pitää vähintään kaksi kuukautta paikassaan ja että

opetusta on annettava 30 tuntia viikossa. Opetusaineiksi hyväksyttiin sisäluku, kirjoitus, laskento ja käsityöt ja vaihtoehdotsesti laulu. Liiton oman aapisen. Pienen Alku-opastajan jakelusta päätettiin, että sen otavat huolekseen kiertokoulujohtokunnan jäsenet ja varajäsenet sekä opettajat.

Tähän kokoukseen oli P. Ahava tuonut ensimmäiset 200 kpl Alku-opastajia, jotka olivat sidonnaltaan vielä keskeneräisiä. Aapisen painatuksen viivästyminen oli huomattavasti hidastuttanut koulutoiminnan alkuunpääsyä. Koulujen tarpeisiin oli tosin jonkin verran hankittu halpoja kuva-aapisia, ilmeisesti P. Niukkanen toimittamia »Lasten Ystäviä», jota oli pääasiassa käytetty mallina Vienan aapista laadittaessa.

Kiertokoulut syksyllä 1906 - keväällä 1907

Ponkalahden koulu

Vuokkiniemen Ponkalahden kylässä aloitti kauppakoulun käynyt konttoristi Arhippa Gavriloff koulunpidon kotonaan loka-marraskuulla 1906. Oppi-



Arhippa Gavriloff.

laita oli aluksi 12, myöhemmin 25. Opetusvälineet olivat puutteelliset, käytettävänä oli aluksi vain kymmenen kuva-aapistta. Aapisten puute olikin suurimpana vaikeutena opetustyössä. Vasta helmikuun lopulla koulu sai Alku-opastajia, nekin tosin sidonnaltaan keskeneräisinä. Joulun alla koulu sai käyttöönsä 43 kivitaulua ja viisi laatikollista rihveleitä. Koulu toimi koko talven samassa paikassa kevääseen 1907 asti. Oppiaineina olivat lukeminen, kirjoitus, laskento ja laulu.

Alajärven ja Luusalmen kylien koulut

Waseli Dorofejeff, joka oli suorittanut alkeisopettajien 3-vuotisen kurssin Arkangelissa Solovetskin luostarin ylläpitämässä opettajaseminaarissa ja ollut sen jälkeen, syksyllä 1906,

harjoittelemassa suomalaisia opetustapoja Saarijärven Pylkönmäen koululla, aloitti koulun Uhtuan Alajärven kylässä uudelta vuodelta 1907. Oppilaita oli 27, 10-15 vuoden ikäisiä. Koulua Alajärvellä Dorofejeff piti maaliskuun loppuun, sitten hän siirtyi Uhtuan Luusalmelle, jossa samoin piti koulua kolme kuukautta. Siellä oli oppilaita 25. Alajärven koulu joutui aloittamaan kuva-aapisen turvin, mutta Luusalmelle saatiin jo Alku-opastajia.

Malviaisen koulu

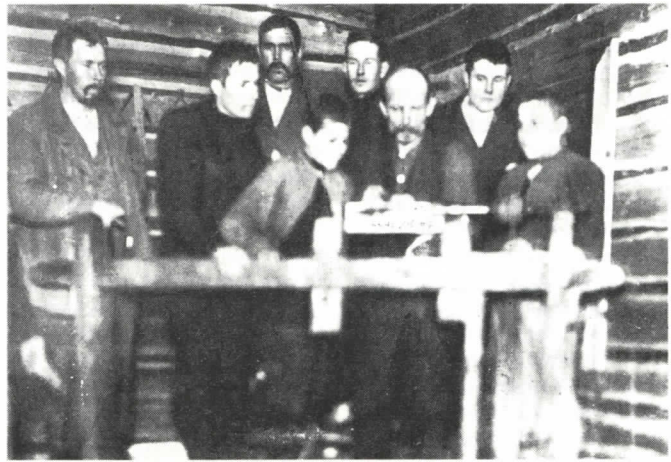
Kevättalvella 1907 antoi Pistojarven Malviaisen kylässä asuva tilallinen Petter Feodoroff kotonaan opetusta kyläläistensä lapsille kolmatta kuukautta. Pyhisin hän opetti myös naapurikylien lapsia, jotka tulivat hänen luokseen. Paavo Ahavan kehoituksesta hän kävi myös Salmen ja Ohdan kylissä opettamassa lapsia viikon kummasakin. Salmen kylän lapset seurasivat opetusta myös Ohdan kylässä, joten heille tuli koulu-aikaa kaksi viikkoa, kun taas Ohdan kylän lapset jäivät viikon opetukselle.

Oppilaita oli Malviaisissa 13, Salmessa 10, Ohtassa 13, yksi Hämeen kylästä. Heidän ikänsä vaihteli 9-16 vuoteen. Opetusvälineet Feodoroff sai Vienan Karjalaisten Liitolta, kouluhuoneet kylien isänniltä. Liitto maksoi hänelle jälkepäin 30 ruplan kehoituspalkkion.

Uhtuan veistokoulu

Uhtuan kyläkunnan kokous myönsi 28. päivänä joulukuuta 1906 luvan perustaa Wienan Karjalaisten Liiton ylläpitämän miesten käsityökoulun Ryhjän kylään. Sen tarkoituksena oli vaurastuttaa käsiteollisuuden harjoittamista karjalaisen väestön keskuudessa sekä antaa oppilaille alkuopetusta äidinkielen lukemiseen ja kirjoittamiseen. Opettajaksi tuli puuseppä Aleksanteri Vepsäläinen, joka oli kotoisin Kuopiosta mutta oli oleskellut Vienan-Karjalassa jo kymmenkunta vuotta. Veistokoulun rinnalle suunniteltiin tyttöjen käsityökoulu, johon opettajaksi oli lupautunut Julia Lesojeff.

Veistokoulu aloitti toimintansa 21. päivänä tammikuuta 1907 kauppias K. Remsujeffilta vuokratusta huoneesta, joka oli niin pieni, että vain kuusi oppilasta voi työskennellä yhtä aikaa. Oppilaita oli aluksi kahdeksan, myöhemmin tuli toiset kahdeksan lisää, nuorin oli 13-, vanhin 32-vuotias. Kaksi oppilasta, Aleks Tichanoff ja Feodor Pällijeff kävivät kou-



Veistonopettaja Santtu Vepsäläinen oppilaineen.

lussa säännöllisesti joka päivä koko sen toimiajan, toiset oppilaat olivat mukana vain osan aikaa.

Työvälineiden puolesta koulu oli suhteellisen hyvin varustettu. Wienan Karjalaisten Liiton puheenjohtajan A. Mitrofanoffin toimesta oli Suomessa kerätty listalla 118 markkaa veistokoulun työvälineiden hankkimista varten. Opetusohjelmaan kuului erilaisiin työkaluihin tutustuminen, niiden käyttö ja kunnossapito. Käytännön opetuksen lisäksi koulussa harjoiteltiin lukemista, kirjoittamista ja vapaahetkinä laulua.

Valmistamansa työt oppilaat saivat itse pitää, he toivat osittain myös omia tarveaineita, joista valmistivat erilaisia työ- ja tarvekaluja. Koulu toimi 8. päivään huhtikuuta, työpäiviä kertyi yhteensä 67. Koulun sulkeminen tapahtui paikallisten karjalaisten johtohenkilöiden toimesta, virallisena syynä oli oppilaiden ja varojen vähyys.

Opintoavustukset

Jo Vaasan kokouksessa oli päätetty, että Wienan Karjalaisten Liiton tuli opintoavustuksilla tukea karjalaista syntyperää olevien nuorten opiskelua suomalaisissa opettajainvalmistuslaitoksissa, lähinnä Sortavalan kiertokoulunopettajaseminaarissa. Näin taattaisiin sopivien opettajien saanti liiton kouluihin Vienan-Karjalaan.

Saadakseen oppilaitajo syksyksi 1906 Sortavalan seminaariin kääntyi P. Afanasjeff kirjeitse Uhtuan kirkkollisen koulun opettajan Petter Lesojeffin puoleen tiedustellen sopivia henkilöitä. Toisaalta hän kääntyi tohtori O.A. Hainarin puoleen Sortavalan pyytäen tätä tiedustelemaan pääsyyntä mahdollisuuksista kiertokouluseminariin. Jälkimmäiseen kirjeeseen tuli heti myönteinen vastaus, sen sijaan sopivien oppilaiden saaminen seminaariin osoittautui vaikeammaksi.

Syyslukukauden alusta 1906 opiskeli kolme vienankarjalais-



KARJALAN
LOMAHOVI

KAAMOSVÄSYMÄSTÄ TORJUMAAN

5 vrk 1300 mk/ph
3 vrk 800 mk/ph

Sis: majoituksen 2 hh:ssa. Aamu- ja iltpäiväsaunan ja uinnin. 5 x kirkasvalohoidon tai solariumin. Yhden hengen huonelisä 50 mk/vrk.

TULE NAUTTIMAAN IHANISTA KYLVYISTÄ JA KARJALAN LUONNOSTA.

Tietoa RAY:n tuetuista lomista meiltä.

59100 Parikkala
Puh. (05) 430 851

ta, Daria Afanasjeff Uhtualta, Iisakki Pirhonen Vuokkiniemen Kivijärveltä ja Veera Pällijeff Ylivieskasta (Uhtualta), Sortavalan kiertokoulunopettajaseminaarissa Wienan Karjalaisen Liiton kustantaessa heidän koulunkäyntinsä. liiton tarkoitus tosin oli vain osittain avustaa heitä, mutta koska he kaikki olivat vähävaraisia, joutui liitto maksamaan melkein kaikki kustannukset. Veera Pällijeff joutui kuitenkin huoston terveytensä ja heikon edistymisen takia lopettamaan koulunjo ennen joulua 1906. Daria Afanasjeff ja Iikka Pirhonen valmistuivat opettajiksi keuhällä 1907.

Koulut jatkavat vuonna 1907

Wienan Karjalaisten Liiton johtokunta päätti keuhällä 1907, että liiton ylläpitämiä kiertokouluja Wienan-Karjalassa lisätään seuraavana syksynä varojen ja opettajain saantimahdollisuuksien mukaan. Myös Uhtuan veistokoulun toimintaa päätettiin jatkaa. Werner Söderströmille päätettiin antaa kaikki oikeudet Pienen Alku-opastajan kaikkiin painoksiin, jos tämä antaa aapisia liitolle rajan taakse levitettäväksi alennettuun hintaan, esim. 30 penniä (= 10 kop.) kappaleelta. Alku-opastajan myyntihinta oli 65 penniä (25 kop.). Alennetulla hinnalla päätettiin heti tilata Alku-opastajia 600 kpl rajan taakse lähetettäväksi.

Liiton johtokunnan ym. jäsenten neuvottelussa Uhtualla heinäkuussa 1907 käsiteltiin myös kouluasioita. Kiertokouluille tarpeelliseksi opetusvälineiksi katsottiin mallivihkot kaunokirjoituksessa sekä tavalliset kirjoitusvihkot vanhempia oppilaita varten. Kaunokirjoitusvihkoja oli saatukin Söderströmiltä lahjaksi muutama tuhat kappaletta. Lisäksi ehdotettiin hankittavaksi kutakin koulua varten sellainen Suomen seinäkarta, jossa myös rajantakainen Karjala näkyisi. Opetuksen jatkamisen Uhtuan veistokoulussa otti entinen opettaja A. Vepsäläinen huolekseen. Päätettiin että vakinaisia oppilaita veistokoulussa tulee olla vähintään viisi. Opetuksesta kesän aikana päätettiin maksaa kiertokoulujen opettajille 16 rpl. 16 kop. kuukaudelta. Alku-opastajien jakaminen jätettiin opettaja A. Gavriloffin toimeksi. Vielä esitettiin toivomus, että Alku-opastajia jaettaisiin lainaksi.

Daria Afanasjeff aloitti koulunpidon Uhtuan keskuskyläs-

sä 18. päivänä elokuuta 1907. Oppilaita oli 18. Koulu ehti toimia kuukauden ennen kuin se Arkangelin kuvernööriltä tulleen käskyn mukaan suljettiin 17. päivänä syyskuuta 1907. Liidun, laskuesimerkki- ja laulukirjojen puute häittoi opetustyötä.

Opettaja Iikka Pirhosen koulu aloitti toimintansa 9. päivänä syyskuuta 1907 Vuokkiniemen Paahkamienvaaran kylässä Järveläisen talossa. Oppilaita ehti olla kymmenkunta. Opetusvälineitä oli 28 Alku-opastajaa ja puoli tusinaa lyijykyniä. Koulu suljettiin 27. päivänä syyskuuta.

Arhippa Gavriloff oli aikoinut aloittaa opetuksen syyskuun 16. päivänä 1907 Vuokkiniemen Vuonnisen kylässä, mutta hänelle tuli virallinen kielto kuvernööriltä 14. päivänä syyskuuta. Alku-opastajia hänellä oli tällöin noin 70 kpl. jakamatta. Myös Waseli Dorofejeff oli aikoinut aloittaa opetuksen myöhemmin syksyllä Pistojärven kunnassa, mutta hänellekin tuli virallinen kielto. Malviaisen koulu ei saanut kieltoa, mutta opetusta sielläkään ei voitu jatkaa. Uhtuan veistokoululle sen sijaan tuli toimilupa.

Uhtuan kyläkunnan kokous teki heti virallisen kiellon saapumisen jälkeen uuden anomuksen suomenkielisten koulujen avaamiseksi Wienan-Karjalassa. Sitä Arkangeliin viemään lähtenyt kauppias Vasili Jeremejeff-Räihä vangittiin matkalla Wienan Kemissä.

Wienan Karjalaisten Liiton johtokunta päätti koulujen sulkemisen jälkeen tehdä uuden anomuksen niiden avaamiseksi Venäjän kansanvalistusministeriöön. Vienankarjalaisia nuoria päätettiin edelleen toimittaa mahdollisuuksien mukaan suomalaisiin oppilaitoksiin. Kansanopiston tapaisen suomalais-karjalaisen oppilaitoksen perustamiseksi Suomen puolelle, Kuusamoon tai Suomussalmelle, päätettiin ryhtyä yhteistoimintaan Pohjalaisen osakunnan kanssa.

Uhtuan veistokoulun työkalut johtokunta päätti antaa veistonopettaja A. Vepsäläiselle käytettäväksi velvoituksella käyttää niitä koulun tarkoitukseen edistämiseksi sekä toimittaa ne vaadittaessa liitolle takaisin hyvässä kunnossa. Opettaja W. Dorofejeffia ja A. Gavriloffia päätettiin avustaa niin kauan kuin he joutuvat olemaan työttöminä.

V. Jeremejeff-Räihän ja myöhemmin Uhtualla vangit-



Vasili Dorofejeff-Vaara.

tujen opettaja W. Dorofejeff-Waaran ja muurari Feodot Remsujeffin vapauttamiseksi Wienan Karjalaisten Liitto kääntyi anomuksella Venäjän entisen kansanvalistusministerin kreivi I.I. Tolstoin puoleen. W. Dorofejeff vapautettiin joulun alla 1907, Jeremejeff ja Remsujeff sen sijaan karkoitettiin kahdeksi vuodeksi Uralin oblastiin Temiriin, missä Jeremejeff kuoli syksyllä 1908, poliittisesti vaarallisina kiihoittajina.

Lukutuvat ja lainakirjastot vv. 1906-1908

Suomenkielisen kirjallisuuden ja sanomalehtien saattaminen Wienan-Karjalan lukutaitoisten saataville valistuksen ja tiedonhalun herättämiseksi ja tyydyttämiseksi synnytti ajatuksen lukutupien ja lainakirjastojen perustamisesta suurimpaan kyliin. Vanhaa pohjaa tälle toiminnalle oli Uhtualla ja Kiestingin Vaarakylässä, mihin oli 1800-luvun lopulla yksityisten henkilöiden toimesta avattu suomenkieliset lainakirjastot, jotka oli kuitenkin viranomaisen toimesta otettu takavarikkoon.

Kirjasto- ja lukutupa-ajatuksen toteuttamiseksi aloitti Wienan Karjalaisten Liitto tehokkaan propagandan Suomessa. Lähettämällä avustuspyyntöjä sanomalehtien toimituksille ja kustantamoille se teki hankkeen tunnetuksi. Lukutupia ja kansankirjastojahan oli perustettu runsaasti Suomen maaseudulle esim. Kansanvalistusseuran ja ylioppilaskuntien toimesta.

Kiertokoulujen johtokunnan kokouksessa helmikuussa 1907 keskusteltiin lukutupia ja lainakirjastoja koskevista asioista ja päätettiin laatia niille ohjesäännöt. Sääntöjä laatimaan ja lukutupa- ja lainakirjastoasioita järjestämään valittiin Iivana Gavriloff ja Iivana Arhippai-

nen Kiestingin kunnasta, edellinen Vaarakylästä, jälkimmäinen Kiisjoelta, Vasili Jeremejeff-Räihä, Waseli Dorofejeff-Waara ja Iivo Mitrofanoff-Kaukonieni Uhtualta sekä varalle opettaja Petri Lesojeff Uhtualta.

Lukutuvat

Anomus lukutupien avaamiseen Wienan-Karjalassa tehtiin lokakuun alussa 1906. Vuoden 1907 alkuun mennessä oli 22 lukutupaa Uhtuan, Vuokkiniemen, Jyskyjärven, Pistojärven, Oulangan ja Kiestingin kunnissa aloittanut toimintansa. Niihin tuli 278 vuosikertaa suomalaisia sanoma- ja aikakauslehtiä vuonna 1907. Lisäksi oli näihin lukutupiin saatu lahjoituksina joidenkin lehtien vanhoja vuosikertoja, esim. Vaarakylän lukutupa 7 vsk. Pellerovo-lehteä ja Otavan lahjoittama Joulupirtti 1906 kaikkiin lukutupiin. Wienan Karjalaisten Liiton omaa äänenkannattajaa Karjalaisten Pakinoita levitettiin lisäksi yksityisten henkilöiden kautta Wienan Karjalaan ja Aunukseen ilmaiseksi, esim. Paavo Ahavan kautta Kuusamosta levisi jokaista Pakinain numeroa yli tuhat kappaletta.

Vuonna 1908 kun varsinaisia lukutupia ei enää voitu pitää, lähetettiin suomalaisia lehtiä yksityisten henkilöiden nimissä, joiden luona naapurit kävivät niitä lukemassa. Näin meni v. 1908 Wienan-Karjalaan ja Aunukseen, Repolaan, Pora-järvelle Himolaan, Selkikylään ja Jänkijärvelle sekä Paatenelle 288 vuosikertaa suomalaisia lehtiä; Eläinsuojelulehti 18 vsk. Kauppalehti 5 vsk. Pyrkijä 25 vsk. Kylväjä 70 vsk. Pellervo 70 vsk. Lukutupa 70 vsk. Kyläkirjaston Kuvalehti B-sarja 25 vsk. ja Nuori Karjala 5 vsk. Lehdet saatiin lahjoituksina kustantajilta, liitto maksoi postikulut 150 markkaa. Lisäksi todennäköisesti lähetettiin Laatokka-lehteä suoraan Sortavalasta Salmin ja Suojärven taakse aunukselaisille.

Lainakirjastot

Kirjastoasia saatiin hyvin alkuun, vaikka varojen puute hidasti kirjastojen joutumista valmiiksi. Kirjoja saatiin lahjoituksina sekä yksityisiltä henkilöiltä että kustantajilta, Söderströmiltä, Otavalta, Gummerukselta, Heliokselta, Arvi A. Karlssonilta (Karisto) ja Kuopion Uudelta Kirjapaino Oy:ltä. Toukokuussa 1907 liitto sai Kansanvalistusseuralta kirjoja 100 markan arvosta. Joensuun

Lyseon toverikunta lahjoitti Raja-Karjalan kansankirjastoja varten keräämiään käytettyjä kirjoja, etupäässä koulukirjoja, Maamme-kirjoja, Väinikki Stoolin tarinoita ym. muutamia laatikollisia. Samoin Tampereen Nuorsuomalaiset Nuoret keräsivät liiton kirjastoja varten käytettyjä oppikirjoja. Kirjat koottiin Kuusamoon P. Ahavan eteenpäin toimitettaviksi sitä mukaa kuin ne saatiin sidotetuiksi suuremmiksi sidoksiksi. Aluksi järjestettiin rajan taakse kolme vakinaista kirjastoa, Uhtualle, Vuokkiniemen Pohjanlahden kylään ja Kiestingin Vaarakylään. Näistä aiottiin myöhemmin tarpeen mukaa lähettää lainauslaatikoita ympäristökyliin. Kansanvalistusseuran lahjoituksen turvin aiottiin järjestää kaksi tai kolme kirjastoa lisää.

Ensimmäinen suuri kirjalahetyksen Vienan-Kajalaan tapahtui heinäkuussa 1907. Kirjat, joita oli noin tuhat kappaletta, etupäässä oppikirjoja, joukossa 300 Alku-opastajaa, takavarikoitiin Uhtualla. Niistä oli 200 tarkoitettu Vaarakylän kirjastoon, 200 Ponkalahdelle ja loput Uhtualle. Suurin osa näistä takavarikoituista kirjoista saatiin myöhemmin takaisin.

Syksyllä 1907 rinnan suomenkielisten kiertokoulujen sulkemisen kanssa suljettiin myös luku- ja lainakirjastot. Koska suurin osa kirjastojen kirjoista oli ollut opettajien hallussa, ne joutuivat takavarikkoon.

Vaarankylän lainakirjasto ja lukutupa

Ensimmäisenä aloitti toimintansa lainakirjasto ja lukutupa Kiestingin Vaarakylässä huhtikuulla 1906. Varoja toimintaan kirjasto sai jäseniltään perimillään maksuilla ja keräyslistain kautta. Vuonna 1906 tulot olivat 50 rupl. 78 kop. Sanomalehtiä tilattiin vuodeksi 1906 8 rupl. 48 kop. edestä, vuodeksi 1907 4 rupl. 30 kop. edestä. Kirjoja ostettiin 19 rupl. 37 kop. arvosta ja hankittiin 3 rupl. hintainen kirjakaappi. Huoneenvuokra maksettiin v. 1906 2 rupl. 50 kop. Varojen ylijäämä vuodelta 1906 oli 13 rupl. 13 kop.

V. 1906 Vaarakylän kirjasto kasvoi 140 teoksella. Kirjojen yhteismäärä oli vuoden lopulla 323. Kirjoja lainattiin v. 1906 aikana 197 kappaletta.

Vuodeksi 1907 vuokrattiin luku- ja lainakirjasto varten lukutuvalla huone Miitrei Kii-rikkäiseltä 2 rupl. maksua vastaan. Kirjastonhoitajana toimi

Ivan Antonoff Semenoff ja varainhoitajana Ivan Osipoff Gavrilloff (Iivana Kauroini) samoin kuin edellisenä vuonnakin. Entisiltä jäseniltä kannettiin jäsenmaksua 25 kop. hengeltä.

Kesällä 1906 Iivana Kauroini lähetti Arkangelin kuvernöörille pyynnön avata kirjasto ja lukutupa Vaarakylään. Kesällä 1907 hänelle tehtiin tiedustelu kunnan viranomaisten taholta ja uhattiin kirjastoa takavarikolla. Kirjaston jäsenet sijoittivat kirjat sen jälkeen koteihinsa ja I. Kauroini teki omassa nimessään uuden lupa-anomuksen luku- ja lainakirjaston avaamiseksi. Mukaan hän liitti luettelon luku- ja lainakirjoista, 11 suomalaista ja 1 venäläinen lehti. Karjalaisten Pakijoita ei mainittu luettelossa, ilmeisesti ei myöskään luterilaisen evankeliumin lähettämiä lehtiä Sanansaattaja, Autuus Pakanoille, Nuorison Ystävä ja Lasten Lehti.

Yhteenveto

Viinan Karjalaisten Liiton perustajajäsenet olivat syntyperältään Venäjän karjalaisia, jotka Suomeen muutettuaankin olivat säilyttäneet yhteyden synnyseudulleen ja tunsivat harastusta sen oloihin ja asioihin. Suomalaiset Karjalan ystävät liittyivät kannattamaan kansalliselta pohjalta lähtevää valistustyötä rajantakaisessa Karjalassa yhteiseen kieleen ja kulttuuriin perustuvan heimoaateen innoittamina. Liiton päämääränä oli aineellisen vaurastumisen ohella kohottaa lukutaitoa ja herättää kansallista mieltä Vienan-Karjalassa.

Vaikka liiton kansansivistystyö oli lyhytaikaista, syksystä 1906 jolloin Ponkalahden koulu aloitti toimintansa syksyyn 1907 jolloin suomenkieliset kiertokoulut, luku- ja lainakirjastot suljettiin venäläisen virkavallan toimesta, ehti puolisoistiasataa vienalaista lasta ja nuorta saada äidinkielistä opetusta kouluissa. Heidän kauttaan levisi lukemisen ja oppimisen harrastus koulujen ulkopuolelle jääneidenkin keskuuteen. Oppimistulokset venäjänkielisissä kouluissa, joita oli Kemissä kirkkoluokissa vuonna 1907 vain 33, 20 ministeriö- ja 13 kirkollista koulua, olivat karjalankielisten lasten kohdalla heikot. Esim. Oulangan kunnan n. 1900 asukkaasta oli v. 1907 alussa 20 lukutaitoista.

Ajatus Vienan-Karjalan omasta aapisesta oli kauaskantoisen. Aapisen painatuksen viivästyminen tosin hidasti kou-

lutyön alkuunpääsyä ja opetus osittain jouduttiinkin aloittamaan kuva-aapisen turvin. Opetustyö olisi varmaan saavuttanut vielä suuremman tehokkuuden, jos kaikki aiotut koulut olisivat aloittaneet toimintansa jo syksyllä 1906 näiden valmiiden aapisten avulla. Koulujen sulkemisen jälkeenkin Alku-opastajan vaikutus jatkui. Olihan sitä levitetty toista tuhatta kappaletta Vienan-Karjalaan.

Helmikuulla 1908 liitto osti Werner Söderströmiltä vielä 3000 Alku-opastajaa rajan taakse levitettäväksi, sinä vuonna niistä otettiin vastaan kuitenkin vain 1300 kpl. Kustantaja hankki kirjalle venäläiseltä sen suurihallinnolta levittämislupaan. Kun Venäjän vallankumouksen jälkeen Wienan Karjalaisten Liitto Karjalan Sivistysseuraksi laajentuneena aloitti kansansivistystyön Venäjän Karjalassa, oli aapinen valmiina.

Kansallisten pyrkimysten tukahduttaminen Venäjän Karjalassa oli yhteydessä Suomea kohtaan suunnattuun venäläistytymispolitiikkaan. Kaksi vaikutusvaltaista elintä, Venäjän kansanvalistusministeriö ja Karjalan Veljeskunta, joka vuonna 1907 perustettiin ortodoksian lujittamiseksi Karjalassa, toimi venäläistämispäämäärien hyväksi.

Ensimmäinen tärkeä vaihe tässä venäläistämistyössä oli

Argangelin ja Suomen hiippakuntien pappien kokous Uhtualla joulukuun 23.-26. päivinä 1906. Siihen osallistui Suomesta kaksi pappia, kansallismielinen pastori Sergei Solntseff Sortavalasta ja Hymppölään piispanhoville asettunut venäläinen pappismunkki Kypriaano. Kokouksen salaisen pöytäkirjan mukaan Kypriaano esitti Wienan Karjalaisten Liiton toiminnan, johon hän oli tutustunut tilaamansa Karjalaisten Pakinain välityksellä, poliittisena ja hengellisenä (luterilaisena) agitaationa.

Kun työskentely rajantakaisessa Karjalassa oli tullut mahdottomaksi eivätkä Karjalaisten Pakinatkaan saaneet ilmes-tymlupaa, vaimeni Wienan Karjalaisten Liiton toiminta. Kolmannessa vuosikokouksessa huhtikuussa 1909 Tampereella tehtiin vielä eräitä suunnitelmia, jotka kuitenkin suurimmalta osalta raukesivat.

Wienan Karjalaisten Liiton johtokunta päätti kokouksessaan 24. ja 25. päivinä huhtikuuta 1909 lähettää suomalaisille sanomalehdille kirjelmän, jossa niitä pyydetään vaikene-maan liiton toimista.

Oheinen artikkeli pohjautuu Taina Suonisen proseminaariesitelmään ja se on julkaistu Karjalan Heimossa vuonna 1967.

Turvallisesti päivämatkoilla

Kerran viikossa
Joensuusta Petroskoihin
meno pe - paluu su
Kolme kertaa viikossa
Joensuusta Sortavalaa

GOLD LINE OY

PL 1, 80101 JOENSUU
Puh. 0204 524 033 ja 0204 524 034

**HOIDAMME MYÖS VIISUMIT
yksityiset, yritykset, ryhmät**